

บทที่ 7

การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนและเจ้าหน้าที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกอแม่เมาะ จังหวัดลำปางโดยการรณรงค์

การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยนำผลการศึกษาดูตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ข้อที่ 2 และข้อที่ 3 เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยแบ่งการพัฒนาออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การเลือกพื้นที่สำหรับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะ

ระยะที่ 2 จัดกิจกรรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะ ณ สำนักงานเทศบาลตำบลแม่เมาะ

ระยะที่ 3 ผลการพัฒนาพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะ ณ สำนักงานเทศบาลตำบลแม่เมาะ

ระยะที่ 1 การเลือกพื้นที่สำหรับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะ

1. การเลือกพื้นที่เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วม

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง จากผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ข้อที่ 2 และข้อที่ 3 จึงได้คัดเลือกสถานที่เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาจากข้อมูลพื้นฐาน ทั้งที่เป็นเอกสารและการลงพื้นที่เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชน ได้แก่ สภาพทางเศรษฐกิจ สภาพภาพทางสังคม และบริหารขั้นพื้นฐาน ตลอดจนปัญหาและความต้องการ โอกาส และข้อจำกัดในการพัฒนา โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมที่

จะเป็นตัวแทนการศึกษาวิจัยในภาพรวมของจังหวัดลำปางได้ และเป็นพื้นที่ที่สอดคล้องกับลักษณะโครงสร้างทางสังคมของชุมชนที่จะสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะ

2. การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น

การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ก่อนการพัฒนาได้มีการศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในผู้วิจัยและเกิดความเต็มใจในการให้รายละเอียดข้อมูลแก่ผู้วิจัยในทุกประเด็นที่ศึกษา ตลอดจนต้องการข้อมูลที่ได้จากพื้นที่ศึกษาเป็นข้อมูลที่ไม่เจาะจงเฉพาะพื้นที่จนเกินไป เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เลือกมีสภาพทั่วไปคล้ายคลึงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ในจังหวัดลำปาง และเพื่อให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยได้อย่างลึกซึ้งโดยมีเสรีภาพทางวิชาการพอสมควร

3. การเลือกประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

การเลือกประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารข้าราชการ พนักงาน ลูกค้า และสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่เมะ จำนวน 15 คน และ 2) ตัวแทนชุมชน และประชาชนในอำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง จำนวน 55 คน เนื่องจากในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครั้งนี้ เป็น “การเลือกแบบเจาะจง” จากผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการขยะทุกภาคส่วน (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546: 123-124)

4. การทดสอบก่อนการพัฒนา (Pre-test)

ก่อนที่จะมีการเริ่มกิจกรรมการพัฒนาได้มีการทดสอบการมีส่วนร่วมก่อนการพัฒนา (pre-test) และผลการทดสอบของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วมโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) โดยใช้เทคนิค AIC (Appreciation Influence Controls) จากการทดสอบค่าสถิติ t-test พบว่า ในภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตาราง 33)

**ระยะที่ 2 จัดกิจกรรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน
และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะ
ณ สำนักงานเทศบาลตำบลแม่มาะ**

จากผลการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ข้อที่ 2 และข้อที่ 3 พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมในระดับน้อย โดยมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการแยกขยะในระดับปานกลาง ส่วนด้านการออกกฎระเบียบ ด้านการกำจัดขยะ และด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับน้อย

สำหรับการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า มีส่วนร่วมในการจัดการขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในด้านการแยกขยะ ด้านการกำจัดขยะ และด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ในระดับปานกลาง แต่มีส่วนร่วมในด้านการออกกฎระเบียบในระดับน้อย

จากการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลต่อการจัดการขยะของชุมชน เมื่อได้ปัจจัยที่เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับการจัดการขยะที่เป็นภาพรวมแล้ว จึงได้นำข้อมูลที่เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาและพัฒนาการมีส่วนร่วมการจัดการขยะในขั้นตอนต่อไป

ในการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research : PAR) โดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Controls) กับประชากรและกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญการเก็บข้อมูลตามกระบวนการ AIC ประยุกต์ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มาใช้โดยการตั้งคำถาม ฟัง สังเกต สรุปผล และบันทึก แต่ละขั้นตอนของกระบวนการ AIC พร้อมทั้งสัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็นที่มีข้อมูลไม่สมบูรณ์ และได้แบ่งขั้นตอนในการพัฒนาเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการสร้างความเข้าใจ (appreciation : A) เป็นขั้นตอนการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (shared vision) หรืออุดมการณ์ร่วมกัน (shared ideal)

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการสร้างแนวทางปฏิบัติ (influence : I) เป็นขั้นตอนการคิดค้นหรือระบุนกิจกรรมเพื่อหาวิธีการสำคัญเพื่อนำไปสู่สิ่งที่อยากให้เกิดขึ้นตามขั้นที่ 1

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการควบคุมไปสู่การกระทำ (Control : C) เป็นการควบคุมไปสู่การกระทำ (Control) หรือเป็นขั้นแสวงหาผู้รับผิดชอบในกิจกรรมที่ทำ

ผู้วิจัย ปฏิบัติตามกระบวนการ AIC ตามแผนปฏิบัติการในช่วงเดือนกรกฎาคม 2553 โดยในขั้นตอนของการสร้างความเข้าใจให้ชาวซึ่งเห็นคุณค่า เริ่มจากกิจกรรมลงทะเบียนชี้แจงวัตถุประสงค์ กลุ่มสัมพันธ์ของการปฏิบัติการ รวมทั้งกิจกรรมการพูดคุยถึงสถานการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ใช้เวลา 2 วัน ในขั้นตอนของการสร้างปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ โดยใช้กิจกรรมหลายอย่าง คือ ศึกษาเอกสารและพื้นที่ ศึกษางานในพื้นที่ ชมวิดีโอ สารคดี รวมทั้งจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยการนัดหมายในช่วงที่กลุ่มเป้าหมายมีเวลาว่าง และกลุ่มเป้าหมายมีการนัดหมายกันเองตามความสะดวก ส่วนขั้นตอนการควบคุมไปสู่การกระทำ ซึ่งเป็นขั้นตอนของการแสวงหาผู้รับผิดชอบการจัดทำ ซึ่งในแต่ละกิจกรรมจะใช้เวลาแตกต่างกันออกไป จากที่กล่าวมาของการปฏิบัติการแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการสร้างความรู้ความเข้าใจ (appreciation : A)

เป็นขั้นของการสร้างความเข้าใจให้ชาวซึ่งเห็นคุณค่า เป็นการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (shared vision) หรืออุดมการณ์ร่วมกัน (shared ideal) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งได้เป็น 2 ชั้น ได้แก่

1. ขั้นการมีส่วนร่วม คิดค้น ปัญหา จากสภาพการณ์และปัญหาของชุมชนในอดีตและปัจจุบัน (A-1)

1.1 สภาพการณ์โดยทั่วไปของชุมชนในอดีต การดำเนินการโดยหัวหน้าชุมชน นับตั้งแต่อดีต ได้เล้าสภาพการณ์ “ความเป็นมาของชุมชนเกิดขึ้นได้อย่างไร” โดยเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายแต่ละคนที่ได้รับรู้ รับฟัง และจดจำข้อมูล ประสบการณ์ ความรู้สึกตนเองแล้วนำเสนอเพื่อหลอมรวมสรุปเป็นภาพรวมที่รับรู้ร่วมกันในกลุ่ม

ผลจากการศึกษาและพัฒนา พบว่า ประวัติเบื้องต้นเป็นตำนานเล่าว่า “มีภิกษุรูปหนึ่งธุดงค์โปรดสัตว์ผ่านมาในเขตนี้ได้พบแต่ความกันดารแห้งแล้งมาตลอดทาง วันหนึ่งได้ภิกษุอาจารย์มาพบแม่น้ำสายหนึ่ง สะอาด มีต้นไม้ให้ความร่มรื่นชุ่มชื้นดี จึงได้กล่าวกับราษฎรแถบนี้ว่า แม่น้ำสายนี้เหมาะที่จะพักอาศัยเพราะมีความร่มเย็น นับแต่นั้นมาราษฎรแถบนี้จึงเรียกขานแม่น้ำสายนั้นว่า “น้ำแม่เหมาะ” แล้วจึงเรียกเพี้ยนเป็น “น้ำแม่เหาะ” จนถึงปัจจุบัน รวมตัวกันเป็นหมู่บ้าน

เก่าแก่เป็นเวลานานนับเป็นพันปี ดังนั้นราษฎรที่อำเภอแม่เมาะนี้จึงมีคณพื้นเมือง (คนเมือง) คนพื้นเมือง ผสมพม่า คนพื้นเมืองผสมเงี้ยว (ไทยใหญ่) แต่โดยสภาพทั่วไปแล้วเป็นคนพื้นเมืองแทบทั้งสิ้น” ครั้นเมื่อปี พ.ศ. 2515 อำเภอเมืองลำปาง กรมการจังหวัดลำปาง และสภาจังหวัดลำปางได้พิจารณาเห็นว่า พื้นที่ของตำบลบ้านดง ตำบลนาสัก และตำบลจางเหนือเป็นท้องที่ทุรกันดาร เห็นสมควร จัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอ จึงนำเรื่องเสนอต่อกระทรวงมหาดไทยพิจารณาและยกฐานะเป็น กิ่งอำเภอแม่เมาะ ขึ้นกับอำเภอเมืองลำปางเมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2519^[1] ที่ว่าการกิ่งอำเภอแม่เมาะก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2521 ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2523 ได้แบ่งตำบลบ้านดงออกตั้งเป็น ตำบลแม่เมาะเพิ่มขึ้นอีก 1 ตำบลตามประกาศกระทรวงมหาดไทยลงวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2524 และเมื่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และจำนวนราษฎรของกิ่งอำเภอแม่เมาะเพิ่มมากขึ้นจนสามารถยกฐานะเป็นอำเภอได้ กระทรวงมหาดไทยจึงได้เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติให้ยกฐานะกิ่งอำเภอแม่เมาะเป็นอำเภอ โดยได้ตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งและประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ เล่มที่ 96 ตอนที่ 101 ลงวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2527 กิ่งอำเภอแม่เมาะจึงเป็น อำเภอแม่เมาะ ตั้งแต่วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา ซึ่งท้องที่อำเภอแม่เมาะประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 แห่ง ในอดีตปัญหาในเรื่องของขยะมีไม่มากนักเนื่องจากชุมชนยังเป็นชุมชนขนาดเล็ก และเป็นลักษณะชุมชนชนบท แต่เมื่อมีการขยายเขตเมืองทำให้ปริมาณขยะมีจำนวนมากขึ้น และประชาชนทั่วไปยังไม่มีส่วนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการจัดการขยะ

1.2 สภาพการณ์และปัญหาการจัดการขยะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ในปัจจุบันขั้นนี้ผู้วิจัยได้ให้กลุ่มเป้าหมายแต่ละคนวาดภาพหรือสัญลักษณ์หรือเขียนข้อความที่สะท้อนสภาพการณ์และปัญหาการจัดการขยะของชุมชนในปัจจุบัน หลังจากนั้นแบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม และให้กลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มอธิบายภาพหรือสัญลักษณ์หรือเขียนข้อความที่เขียนของตนเองให้กลุ่มเป้าหมายกลุ่มอื่นๆ ฟัง และห้ามมีการวิพากษ์วิจารณ์ แต่สามารถสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ ต่อจากนั้นก็ให้มีการรวมภาพของแต่ละกลุ่มในกระดานชาร์ต เลือกตัวแทนกลุ่มนำเสนอโดยการตีภาพไว้หน้าห้องด้วย สมาชิกกลุ่มอื่นๆ เพิ่มเติมและซักถามได้ ผู้นำการประชุมอาจจะซักถามเพื่อช่วยให้การอธิบายสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สรุปผลการพัฒนาขั้นที่ 1 การดำเนินการระดมความคิดสภาพปัญหาในปัจจุบันของการจัดการขยะในองค์กรบริหารส่วนตำบลแม่เมาะ สรุปได้ดังนี้ 1) ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการขยะที่ถูกต้อง 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดการประชาสัมพันธ์ในการจัดการขยะ 3) ไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ทั้งขยะเปียกและขยะแห้ง 4) จำนวนเจ้าหน้าที่เก็บขยะมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ และ 5) จำนวนถังขยะมีน้อย ไม่เพียงพอ

2. ขั้นตอนการตัดสินใจแก้ปัญหา (A-2)

จากสภาพการณ์ที่ประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะของชุมชน อยากให้เป็นในอนาคต คือ ลักษณะของชุมชนที่ต้องการ และการแก้ไขปัญหาคืออะไร โดยที่ผู้นำการประชุม ตั้งคำถามให้กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดการขยะให้วาดภาพหรือสัญลักษณ์หรือเขียนข้อความลงในกระดาษ หลังจากนั้นก็แบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม มอบหมายภารกิจให้ทำ โดยให้กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ แต่ละคนอธิบายภาพหรือสัญลักษณ์หรือข้อความของตนเองให้สมาชิกในกลุ่มฟัง ห้ามวิพากษ์วิจารณ์แต่สามารถเพิ่มเติมได้ ต่อจากนั้นให้รวมภาพหรือสัญลักษณ์หรือเขียนข้อความของกลุ่มลงในกระดาษชาร์ต เลือกผู้แทนกลุ่มนำเสนอ สมาชิกคนอื่นๆ ซักถามเพิ่มเติมได้ ผู้นำการประชุมตั้งคำถามเพื่อช่วยให้การอธิบายภาพหรือสัญลักษณ์หรือข้อความนั้นให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นมีการนำเสนอในกลุ่มใหญ่ โดยดำเนินการวาดภาพหรือสัญลักษณ์หรือข้อความลงในกระดาษชาร์ตแผ่นใหม่ และช่วยกันเพิ่มเติมภาพและทำเป็นแผนที่ทางความคิดร่วมกัน (Mind map) เมื่อรวมภาพ หรือสัญลักษณ์ หรือข้อความและแนวความคิดได้แล้ว สรุปผลการปฏิบัติการสภาพการณ์ที่ทุกคนอยากให้ชุมชนมีการจัดการขยะในอนาคต หรือชุมชนในฝัน และจะช่วยกันแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะของชุมชนได้อย่างไร

จากผลการศึกษาพัฒนา พบว่า จากการระดมความคิดสิ่งที่ยอยากให้เกิดขึ้นกับชุมชนในอนาคต สรุปได้ดังนี้

1. ประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทราบถึงบทบาทที่ตนเองมี มีความรู้ มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และหน่วยงานอื่นๆ และร่วมกันพัฒนา และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และความต้องการของชุมชนในการจัดการขยะ

2. ประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือ ให้ความช่วยเหลือแสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือดำเนินการ เพื่อให้กิจกรรมต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ทั้งของตนเองและส่วนรวม ทั้งนี้การมีส่วนร่วมเป็นทั้งในลักษณะของการร่วมให้การสนับสนุน และการร่วมรับผลประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น

3. ทำให้รู้จักประสานงานการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ในเขตพื้นที่ของชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการขยะ ในเรื่องของงบประมาณและกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการขยะ

4. ให้มีธนาคารขยะในชุมชน เพื่อช่วยให้ประชาชนในชุมชนมีความตระหนักและเห็นคุณค่าในการจัดการขยะของตนเองและชุมชน

5. ส่งเสริมให้เยาวชนในเรื่องของการจัดการขยะ ตลอดจนได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะให้ประชาชนในพื้นที่

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการสร้างแนวทางการปฏิบัติ (Influence : I)

เป็นขั้นตอนการคิดค้นหรือระบุกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อหาวิธีการเพื่อนำไปสู่สิ่งที่อยากให้เกิดขึ้น เป็นขั้นตอนของการปฏิสัมพันธ์หรือกลุ่มเป้าหมายมีอิทธิพลระหว่างกันได้มีการแบ่งออกขั้นตอนที่สิ่งที่กลุ่มเป้าหมายต้องระบุสิ่งที่อยากจะทำ เพื่อให้ไปถึงจุดมุ่งหมายที่ต้องการกระทำ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการระบุเป็นกิจกรรมหรือโครงการ (I-1)

เป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการวางแผน คือ การเตรียมการก่อนการปฏิบัติต้องมีการระบุกิจกรรมหรือโครงการที่ทำ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ (I-1) ซึ่งโดยการประชุมกลุ่มใหญ่ ผู้นำการประชุมตั้งคำถามว่า “ถ้าจะให้ไปถึงเป้าหมายที่ต้องการของชุมชนในการจัดการขยะในอนาคต หรือเป็นชุมชนที่ปลอดจากปัญหาขยะ จะต้องดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการอะไรบ้าง” โดยให้วาดภาพหรือสัญลักษณ์หรือข้อความ แล้วให้ทุกคนร่วมถอดภาพ โดยพยายามระบุกิจกรรมหรือโครงการ ซึ่งดำเนินการโดยการแบ่งกลุ่ม มีการถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยการประยุกต์การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เมื่อเสร็จแล้วให้แต่ละกลุ่มดำเนินการรวบรวมข้อมูลบัญชีกิจกรรมหรือโครงการ ผู้แทนกลุ่มนำเสนอรายการกิจกรรมหรือโครงการหน้าห้องประชุมและให้สมาชิกนำเสนอพร้อมกับให้เหตุผลว่าทำไมจะต้องทำในกิจกรรมหรือโครงการนั้น

2. ขั้นตอนการแยกประเภทของกิจกรรมและจัดลำดับความสำคัญ (I:2)

เป็นขั้นตอนการแยกประเภทกิจกรรมหรือโครงการ จัดลำดับความสำคัญ จากผลการศึกษาพัฒนาพบว่า การประชุมระดมความคิดโดยการระบุกิจกรรมหรือโครงการจากการมีส่วนร่วมในการวางแผนนั้นหากพิจารณาในการวางแผนเพื่อจัดแยกประเภทกิจกรรมหรือโครงการ และจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมหรือโครงการ แบ่งได้ดังนี้

2.1 กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนจัดทำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ 1) กิจกรรม “การวางแผน การสื่อสารเพื่อการรณรงค์แก้ปัญหาขยะใน อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน” 2) กิจกรรมการเดินรณรงค์การแก้ปัญหาขยะของ อำเภอแม่เมาะ 3) กิจกรรมการรณรงค์โดยการให้ความรู้กับนักเรียนหน้าเสา

รง 4) โครงการจัดตั้งธนาคารขยะ โดยเทศบาลตำบลแม่เมาะ อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง 5) โครงการประกวดชอยหน้อยอยู่ บ้านน้อมอง และ 6) กลุ่มประดิษฐ์ขยะรีไซเคิล

2.2 กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนที่ต้องขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ 1) กิจกรรมการณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุชุมชน ตำบลแม่เมาะ 2) กิจกรรมการจัดทำแผ่นพับและโปสเตอร์ เพื่อการรณรงค์แก้ไขปัญหายขยะ และ 3) โครงการหมู่บ้านปลอดถังขยะ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นควบคุมไปสู่การกระทำ (Control : C)

ในขั้นของการควบคุมไปสู่การกระทำนั้น มีขั้นตอนย่อยอยู่ 2 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการแสวงหาผู้รับผิดชอบ (C-1) และ 2) ขั้นการวางแผนสำหรับแต่ละกิจกรรม (C-2)

1. ขั้นการแสวงหาผู้รับผิดชอบ (C-1)

เป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการ คือ การแสวงหาผู้รับผิดชอบ (C-1) ดำเนินการ โดยเริ่มจากกิจกรรมประเภทโครงการที่จะดำเนินการ ซึ่งได้จัดลำดับความสำคัญไว้แล้ว โดยให้สมาชิกลงชื่อในกิจกรรมโดยสมัครใจ ซึ่งผลการปฏิบัติการมีการแสดงความคิดเห็น ทั้งหรือโครงการที่ชุมชนจัดทำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ และกิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนที่ต้องขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ มีการเข้าประชุมร่วมกันและร่วมแสดงความคิดเห็น มีผู้สมัครร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกี่ยวข้องในการจัดการขยะเข้าร่วมประชุมในแต่ละกิจกรรม

ในขั้นของการควบคุมไปสู่การกระทำซึ่งในขั้นของการแสวงหาผู้รับผิดชอบ หากพิจารณาผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนจัดทำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากในการดำเนินการต้องอาศัยงบประมาณและการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นการวางแผนสำหรับแต่ละกิจกรรม (C-2)

เป็นขั้นการจัดทำแผนกิจกรรมโครงการพัฒนา (C-2) ในการดำเนินการซึ่งได้แบ่งกลุ่มให้ดำเนินการกันเอง โดยผู้วิจัยชี้แจงทำความเข้าใจ และอาศัยข้อมูลจากการดำเนินการที่ผ่านมาดำเนินการแยกกิจกรรมดังนี้

2.1 กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนจัดทำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ โดยผู้วิจัยให้โจทย์ คือ ประเด็นหัวข้อการเขียนโครงการนั่นเอง โดยให้แต่ละกลุ่มกิจกรรมไปตกลงหาคนเขียน โดยต้องตอบคำถามดังต่อไปนี้

- ทำอะไร (ชื่อโครงการ)
- ทำแล้วได้อะไร (ผลที่คาดว่าจะได้รับ)
- ทำที่ไหน (สถานที่ดำเนินการ)
- ขอเมื่อไร (ปีที่ของงบประมาณ)
- ขอจากหน่วยงานใด (ชื่อหน่วยงานที่สนับสนุน)
- ทำอย่างไร (วิธีการดำเนินการ)
- ใช้วัสดุอุปกรณ์อะไร (วัสดุ อุปกรณ์)
- ทำเมื่อใด (วัน เวลาที่ดำเนินการ)
- ใครบ้างช่วยทำ (ผู้ช่วยโครงการ)

หลังจากนั้นดำเนินการให้กลุ่มเลือกผู้นำเสนอ โดยที่สมาชิกคนอื่นๆ เสนอเพิ่มเติมได้ และสุดท้ายมอบหมายผู้ดำเนินการไปจัดทำโครงการต่อไป

การจัดทำแผนสำหรับแต่ละกิจกรรม (C-2) เป็นเรื่องของการร่วมมือกันปฏิบัติหรือการทำแผนกิจกรรมโครงการ ในกระบวนการ AIC แล้ว ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนการดำเนินการที่ได้ ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมปฏิบัติ ตามภาระตามความสมัครใจและปฏิบัติร่วมกันของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชน ตามขั้นตอนของการมีส่วนร่วม คือ

- 1) การมีส่วนร่วมคิดค้นปัญหา และตัดสินใจ
- 2) การมีส่วนร่วมวางแผน
- 3) การมีส่วนร่วมปฏิบัติดำเนินการตามแผน
- 4) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล
- 5) การมีส่วนร่วมรับบริการและรับผลประโยชน์

จากการดำเนินการประชุมแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนโดยใช้กระบวนการ AIC และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากการสังเกตและการสนทนากลุ่มเป้าหมาย พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ และมีความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชน ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ต้องช่วยกันสร้างชุมชนให้มีความน่าอยู่ และเป็นการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนของตนเอง

จากผลการศึกษาพัฒนาการมีส่วนร่วม พบว่า การดำเนินการประชุมกลุ่มเพื่อจัดการขยะในชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีดังนี้

1. กิจกรรมการประชุมกลุ่มแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชน โดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจ และทำให้กลุ่มเป้าหมายยอมรับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชนมากขึ้น

2. สร้างส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและโครงการในการจัดการขยะของชุมชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายมีการแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการร่วมแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน มีการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3. สามารถกำหนดกิจกรรมหรือโครงการ และแนวทางในการปฏิบัติ แผนปฏิบัติการ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามแผนจัดกิจกรรมโครงการ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองในการจัดการขยะได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ระยะที่ 3 ผลการพัฒนาพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน

และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะ

ณ สำนักงานเทศบาลตำบลแม่เมาะ

การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ณ สำนักงานเทศบาลตำบลแม่เมาะ ดำเนินการวิจัยโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research : PAR) โดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Controls) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการเตรียมการวางแผนกิจกรรมโครงการ 2) ขั้นการปฏิบัติตามแผนกิจกรรมโครงการ และ 3) ขั้นการติดตามประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมโครงการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการเตรียมการวางแผนกิจกรรมโครงการ

1. การเตรียมการ

1.1 ผู้วิจัยนำเสนอโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ การวางแผนกลยุทธ์ กิจกรรมโครงการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชน ได้มีการประชุมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อชี้แจงเป้าหมายและความต้องการของชุมชนด้วยการระดมสมอง เพื่อสร้างความเข้าใจยอมรับ ข้อเท็จจริงปัญหาของชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วม ในการจัดการขยะของชุมชน

1.2 ผู้วิจัยได้สอบถามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่จะเป็น ประโยชน์ต่อชุมชนเสนอในที่ประชุมกลุ่ม เพื่อขอให้ที่ประชุมได้อาสา เพื่อจะได้รายชื่อคณะทำงาน ในแต่ละกิจกรรมโครงการของชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมแบบอาสาสมัคร ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร และสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอแม่เมะ จำนวน 15 คน ตัวแทน ชุมชน และประชาชนในอำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง หมู่บ้านละ 5 คน รวม 55 คน รวมทั้งสิ้น 70 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา

2. เป้าหมาย

เป้าหมายของกิจกรรม เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ทักษะ และความคาดหวังในการจัดทำแผนกิจกรรมโครงการของชุมชนในอำเภอแม่เมะ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการจัดทำกิจกรรมโครงการของชุมชน

3. ขั้นตอนการ

ได้ดำเนินการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดทำแผนกลยุทธ์กิจกรรมโครงการของ ชุมชน ระหว่างวันที่ 22-24 กันยายน พ.ศ. 2553 ณ ห้องประชุมสำนักงานเทศบาลตำบลแม่เมะ โดยมีวิทยากรให้การบรรยายให้ความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ทักษะ และความคาดหวังในการ จัดทำแผนกิจกรรมโครงการ และร่วมกันจัดการดำเนินการในกลุ่มย่อย

4. ผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ

4.1 แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 5 กลุ่ม ร่วมกันระหว่างผู้บริหาร สมาชิกสภา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนชุมชน และประชาชน โดยทำการวิเคราะห์โครงการอะไร ใน รับผิดชอบ มีความถนัดที่อาสาสมัครมีส่วนร่วมดำเนินการ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการจัดการขยะใน

ชุมชน โดยให้สมาชิกแต่ละกลุ่มย่อยระดมสมองในการแสดงความคิดเห็นในแต่ละโครงการอย่างทั่วถึง และให้สมาชิกแต่ละคนวิเคราะห์แล้วเขียนในกระดาษชาร์ต แล้วนำไปติดเรียงกันที่บอร์ดประจำกลุ่มแต่ละกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มช่วยกันจัดกลุ่มข้อความที่เป็นโครงการกิจกรรมที่มีความหมายหรือรายการกิจกรรมโครงการเดียวกันรวมกันไว้ด้วยกัน และให้สมาชิกแต่ละคนร่วมกันวิเคราะห์ในส่วนกิจกรรมไหนยังไม่ครอบคลุมว่ากิจกรรมไหนไม่มีคนช่วยดำเนินการบ้าง

4.2 ให้แต่ละกลุ่มได้คัดแยกกิจกรรมโครงการ ขออาสาสมัคร ในมีความถนัดมีความเข้าใจที่จะได้ดำเนินการอย่างไร กิจกรรมไหนเหมือนกัน มีความถนัด การอาสาสมัคร เรื่องที่เหมือนกันให้นำมารวมกันของแต่ละกลุ่ม

4.3 ให้มีการสลายกลุ่ม เพื่อแบ่งกลุ่มใหม่ตามความถนัดการอาสาสมัคร แต่ละกิจกรรมโครงการที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันให้รวมกลุ่มกันใหม่ เพื่อจะได้เขียนกิจกรรมโครงการนั้น คือ 1) กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนจัดทำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ และ 2) กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนที่ต้องขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ

4.4 ให้สมาชิกในกลุ่มแต่ละกลุ่มได้ดำเนินการจัดทำแผนกิจกรรมแต่ละโครงการ คือ ชื่อโครงการ ผลที่คาดว่าจะได้รับ สถานที่ดำเนินการ วิธีการดำเนินการ อุปกรณ์ที่ใช้ วันเวลาสถานที่ดำเนินการ งบประมาณที่ขอ ชื่อผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ติดตามประสานงาน

4.5 ให้เลือกผู้แทนของกลุ่มแต่ละกลุ่มนำเสนอในกลุ่มใหญ่ แล้วให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันอภิปราย

จากผลการศึกษาพัฒนา พบว่า การดำเนินงานการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการการทำแผนกิจกรรมโครงการของผู้บริหาร สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนชุมชน และประชาชน ในที่ประชุมมีการยอมรับแผนกิจกรรมโครงการร่วมกัน ซึ่งเป็นการติดตาม ประเมินผลจากโครงการต่างๆ นั้นสามารถสรุปเป็นแผนปฏิบัติการ (Action plan) การมีส่วนร่วมของประชาชน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยกิจกรรมโครงการ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนจัดทำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ 1) กิจกรรม “การวางแผน การสื่อสารเพื่อการรณรงค์แก้ปัญหาขยะใน อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน” 2) กิจกรรมการเดินรณรงค์การแก้ปัญหาขยะของ อำเภอแม่เมาะ 3) กิจกรรมการรณรงค์โดยการให้ความรู้กับนักเรียนหน้าเสาธง 4) โครงการจัดตั้งธนาคารขยะ โดยเทศบาลตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง 5) โครงการประกวดชอยหน้อยอยู่ บ้านน้อมอง และ 6) กลุ่มประดิษฐ์ขยะรีไซเคิล

2. กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนที่ต้องขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ 1) กิจกรรมการณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุชุมชน ตำบลแม่เมาะ 2) กิจกรรมการจัดทำแผ่นพับและโปสเตอร์ เพื่อการณรงค์แก้ไขปัญหายยะ และ 3) โครงการหมู่บ้านปลอดดงขะ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการปฏิบัติตามแผนกิจกรรมโครงการ

1. การเตรียมการ

1.1 ผู้วิจัยเสนอขออนุมัติจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมโครงการสู่การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ณ ห้องประชุมสำนักงานเทศบาลตำบลแม่เมาะ

1.2 การประสานงานประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อปฏิบัติตามแผนการทำการกิจกรรมโครงการแต่ละโครงการ

2. เป้าหมาย

เป้าหมายของกิจกรรม เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการเปิดโอกาสช่องทางการมีส่วนร่วมให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมโครงการ เพื่อแก้ไขปัญหายยะและการพัฒนาการจัดการขยะในชุมชนอำเภอแม่เมาะ

3. ขั้นตอนการ

3.1 ให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ทบทวนแผนกิจกรรมสู่การปฏิบัติกิจกรรมโครงการแต่ละโครงการ คือ 1. กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนจัดทำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ 1) กิจกรรม “การวางแผน การสื่อสารเพื่อการณรงค์แก้ปัญหายยะใน อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน” 2) กิจกรรมการเดินรณรงค์การแก้ปัญหายยะของ อำเภอแม่เมาะ 3) กิจกรรมการณรงค์โดยการให้ความรู้กับนักเรียนหน้าเสาธง 4) โครงการจัดตั้งธนาคารขยะ โดยเทศบาลตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง 5) โครงการประกวดชอยหน้าอยู่ บ้านน่ามอง และ 6) กลุ่มประดิษฐ์ขยะรีไซเคิล 2. กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนที่ต้องขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ 1) กิจกรรมการณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุชุมชน ตำบลแม่เมาะ 2) กิจกรรมการจัดทำแผ่นพับและโปสเตอร์ เพื่อการณรงค์แก้ไขปัญหายยะ และ 3) โครงการหมู่บ้านปลอดดงขะ

3.2 ผู้วิจัยได้นำเสนอให้สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นระดมสมองและอภิปราย เพื่อสรุปถึงการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมโครงการ และได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาคด้วยกิจกรรมโครงการ เพื่อการพัฒนาการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้ คือ การแบ่งกลุ่มการทำงานตามรายชื่อผู้รับผิดชอบของแต่ละกิจกรรมโครงการ คือ การเขียนโครงการแต่ละโครงการตามหลักการเขียนโครงการที่ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ 3) วัน เวลาสถานที่ดำเนินการ 4) งบประมาณที่ใช้ 5) ผู้รับผิดชอบโครงการ และ 6) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

4. ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมโครงการ

4.1 กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนจัดทำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งทางชุมชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณและดำเนินการโครงการ ได้แก่ 1) กิจกรรม “การวางแผน การสื่อสารเพื่อการรณรงค์แก้ไขปัญหามลพิษใน อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน” 2) กิจกรรมการเดินรณรงค์การแก้ไขปัญหามลพิษของ อำเภอแม่เมาะ 3) กิจกรรมการรณรงค์โดยการให้ความรู้กับนักเรียนหน้าเสาธง 4) โครงการจัดตั้งธนาคารขยะ โดยเทศบาลตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง 5) โครงการประกวดชอยหน้าอยู่ บ้านน่ามอง และ 6) กลุ่มประดิษฐ์ขยะรีไซเคิล

4.2 กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ประสานงานโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ 1) กิจกรรมการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุชุมชน ตำบลแม่เมาะ 2) กิจกรรมการจัดทำแผ่นพับและโปสเตอร์ เพื่อการรณรงค์แก้ไขปัญหามลพิษ และ 3) โครงการหน้าบ้านปลอดถังขยะ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการติดตามประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมโครงการ

1. การเตรียมการ

1.1 ผู้วิจัยเสนอขออนุมัติโครงการประชุมติดตามประเมินผลการดำเนินการกิจกรรมโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2 ประสานงานประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อติดตามประเมินผลการดำเนินการกิจกรรมโครงการ

2. เป้าหมาย

เป้าหมายของกิจกรรม เพื่อทบทวนผลการดำเนินการกิจกรรมโครงการการมีส่วนร่วมและประเมินผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ขั้นตอนการ

จัดประชุมประเมินผลการดำเนินการกิจกรรมโครงการการมีส่วนร่วมและประเมินผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

3.1 กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนจัดทำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ ผลการประเมินการดำเนินการกิจกรรมโครงการมีดังนี้

1) กิจกรรม “การวางแผน การสื่อสารเพื่อการรณรงค์แก้ปัญหาขยะในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน”

- หลังจากกลับมาจากศึกษาดูงาน ได้มีการประชุมสรุปผลการศึกษาดูงานร่วมกันระหว่างทีมวิจัย เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแกนนำชุมชน พบว่าได้เรียนรู้บทเรียนการจัดการขยะที่ดี สรุปได้ดังนี้

1. ได้เห็นและรู้วิธีการคัดแยกประเภทของขยะ
2. ได้เรียนรู้การบริหารจัดการขยะและการคัดแยกขยะรีไซเคิล
3. ได้เรียนรู้อาชีพใหม่ที่คนมองข้ามและสามารถทำรายได้โดยลงทุนน้อยแต่มั่นคง
4. เห็นว่าชุมชนมีจิตสำนึกตระหนักในการรักษาสິงแวดล้อม มองขยะเป็นของมีค่า และให้ความร่วมมือกับทางเจ้าหน้าที่เป็นอย่างดีในการแก้ปัญหาาร่วมกัน
5. ได้เรียนรู้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีองค์ประกอบ

ที่สำคัญ ดังนี้ 1. องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 2. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง/NGO 3. ชุมชน/ประชาชน 4. แกนนำ/ผู้นำ และ 5. อาสาสมัคร/วิทยากรกระบวนการ

ภาพ 8 ทีมวิทยากร ให้ความรู้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ

ภาพ 9 ทีมวิทยากร ให้ความรู้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ

ภาพ 10 วิทยากร ให้ความรู้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ

2) กิจกรรมการเดินรณรงค์การแก้ปัญหายุทธของ อำเภอมะแมะ ผลการดำเนินการมีดังนี้

- ประชาชนให้ความสนใจและให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างมากในการออกมาเดินรณรงค์ร่วมกัน มีทั้ง ครู เด็กนักเรียน ผู้นำชุมชน ตำรวจ เจ้าหน้าที่ อบต. เจ้าหน้าที่เทศบาล และสาธารณสุข ฯลฯ
- ประชาชนที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารในการรณรงค์ เห็นว่าเป็นโครงการที่ดีและมีประโยชน์มากต่อพวกเขาและต่อคนอื่นๆในอำเภอมะแมะ เพราะปัญหายุทธนับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น และส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมากขึ้น และหลายคนได้สะท้อนความเห็นต่อผู้ร่วมเดินรณรงค์ว่า พร้อมให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการในการช่วยกันประชาสัมพันธ์โครงการและจะเริ่มต้นคิดแยกขยะของตนเองในระดับครอบครัว
- เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการต่างๆเห็นว่าเป็นโครงการที่ดีมาก ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัว และรับรู้ปัญหายุทธอย่างกว้างขวางมากขึ้น ทำให้เขาเห็นความสำคัญและพร้อมให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานให้สะดวกมากยิ่งขึ้น
- ทำให้ปริมาณขยะลดลงมากอย่างเห็นได้ชัด สภาพภูมิทัศน์ของอำเภอมะแมะดูสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น
- เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้กิจกรรมที่ดี มีประโยชน์ ได้เห็นโทษของขยะ และเกิดจิตสำนึกต่อการทิ้งขยะมากขึ้น

ภาพ 11 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะแมะ กล่าวเปิดงาน

ภาพ 12 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เมาะ เตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่

ภาพ 13 ผู้เดินรณรงค์ช่วยกันเก็บขยะ ตามท้องถนน

ภาพ 14 ผู้เดินรณรงค์ช่วยกันเก็บขยะ ตามท้องถนน

3) กิจกรรมการรณรงค์โดยการให้ความรู้กับนักเรียนหน้าเสาธง ผลการดำเนินการมีดังนี้

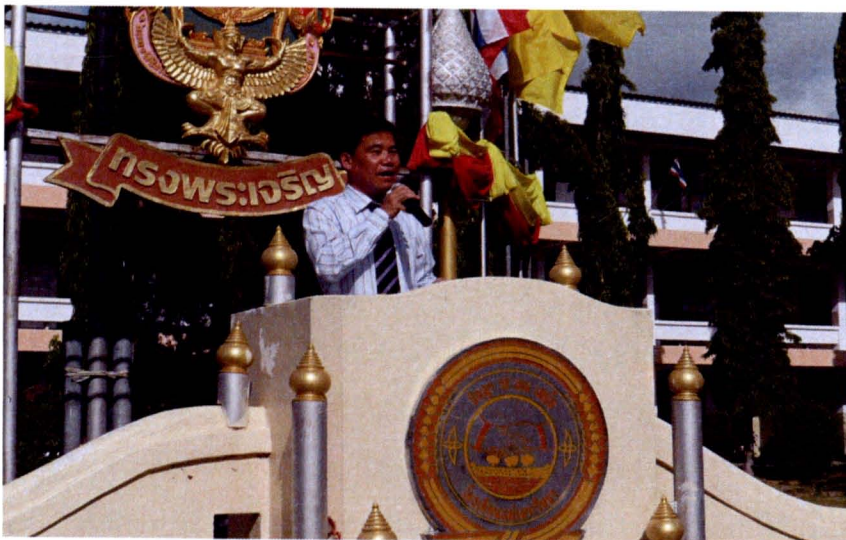
- นักเรียนมีความเข้าใจเรื่องขยะ ทั้งชนิด ปริมาณและปัญหาจากขยะมากขึ้น
- ครูสะท้อนว่าเป็นกิจกรรมที่ดีมาก และมีบางโรงเรียนยังทำกิจกรรมเช่นนี้อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยครูเป็นวิทยากรพูดเอง
- บางโรงเรียนมีความสนใจ ได้จัดทำโครงการทำธนาคารขยะในโรงเรียนขึ้นในโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลแม่เมาะ

ภาพ 15 วิทยากร กล่าวรณรงค์การคัดแยกขยะให้แก่ นักเรียนระดับอนุบาล

ภาพ 16 วิทยากร กล่าววณรงค้การค้ดแยกขะให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษา

ภาพ 17 วิทยากร กล่าววณรงค้การค้ดแยกขะให้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ภาพ 18 คณะครู อาจารย์ที่เข้าร่วมฟังการรณรงค์การคัดแยกขยะ ในกิจกรรมหน้าเสาธง

4) โครงการจัดตั้งธนาคารขยะ โดยเทศบาลตำบลแม่เมะ อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง ผลการดำเนินการมีดังนี้

- ได้สมาชิกธนาคารขยะเริ่มต้น จำนวน 150 ครอบครัว โดยใช้อาคารเอนกประสงค์หมู่บ้าน ซอย 4 เป็นที่ตั้งธนาคาร

- จัดตั้งคณะกรรมการธนาคาร มีโครงสร้างคณะกรรมการและบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

- เปิดรับซื้อขยะทุกวันอาทิตย์ที่ 3 ของเดือน เดือนละ 1 ครั้ง ผลการดำเนินงานรับซื้อขยะโดยเฉลี่ย 1 เดือน ได้ขยะจำนวน 370 กิโลกรัม แยกเป็นประเภทได้ ดังนี้ คือ ขวดแก้ว 100 กก. ขวดพลาสติก 70 กก. โลหะ 150 กก. กระดาษ 50 กก.

นอกจากนี้ ผลการทดลองดำเนินงานของธนาคารขยะ ส่งผลให้ปริมาณขยะในหมู่บ้าน 7 มีปริมาณลดลงไปมากอย่างเห็นได้ชัด และยังทำให้ประชาชนบางส่วนที่เป็นสมาชิกของธนาคารขยะมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้นด้วย

ภาพ 19 วิทยากร อธิบายวัตถุประสงค์โครงการธนาคารขยะ

ภาพ 20 สมาชิกประชุม แนวทางกันจัดตั้งธนาคารขยะ

ภาพ 21 ประชาชนที่สนใจสมัครเป็นสมาชิกของธนาคารขยะ

ภาพ 22 ประชาชนนำขยะมาฝาก และแลกเปลี่ยนเป็นเงิน

ภาพ 23 ประชาชนนำขยะมาฝาก และแลกเปลี่ยนเป็นเงิน

ภาพ 24 ประชาชนนำขยะมาฝาก และแลกเปลี่ยนเป็นเงิน

5) โครงการประกวดชอยหน้าอยู่ บ้านน้ามอง ผลการดำเนินการมีดังนี้

- ทีมคณะกรรมการได้ดำเนินการลงพื้นที่ที่ประเมินผลโครงการ ชอยหน้าอยู่ บ้านน้ามอง
- ประชาชนทุกชอยให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทำความสะดวก บ้านเรือนที่สาธารณะ ให้น้ำอยู่ น้ามอง
- ผลการตัดสินคะแนน พบว่า ชอย 11 ได้คะแนนมากที่สุด รวมทั้งสิ้น 89 คะแนน อันดับที่สองได้แก่ ชอย 6 ได้คะแนน 86 อันดับที่สาม ได้แก่ ชอย 7 ได้จำนวน 82 คะแนน
- ประชาชนทุกครัวเรือนจัดการขยะในครัวเรือนของตนเองอย่างดี

ภาพ 25 ประชาชนที่เข้าร่วมประกวดชอยหน้าอยู่ บ้านน้ามอง

6) กลุ่มประดิษฐ์ขยะรีไซเคิล ผลการดำเนินการมีดังนี้

จากการรณรงค์การจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมจากประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่เมาะ ทำให้เกิดผลต่างๆในหลายระดับ แยกได้เป็นดังนี้

1. ระดับอำเภอ ในระดับอำเภอมีผลที่เกิดขึ้น ดังนี้

- หน่วยราชการในระดับอำเภอทุกหน่วยมีแผนการสนับสนุนการจัดการขยะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกองค์กร

- หน่วยราชการทุกหน่วยมีแผนการจัดการขยะร่วมกันแบบบูรณาการ โดยมี นายอำเภอเป็นผู้ให้การสนับสนุนการทำงานดังกล่าว

- ในระดับสำนักงาน มีการจัดระบบการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นตัวแทนให้กับประชาชน

- หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะโดยตรง เช่น ส่วนอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ มีภารกิจและแผนงานติดตามสนับสนุนการจัดการขยะในระดับหมู่บ้านร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกตำบล

- ประชาชนส่วนใหญ่ของอำเภอได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับปัญหาขยะ สาเหตุของปัญหาขยะและแนวทางการจัดการปัญหาขยะอย่างยั่งยืนผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุชุมชน แผ่นพับ โปสเตอร์ อย่างต่อเนื่อง

- ประชาชนส่วนหนึ่งโดยเฉพาะกลุ่มผู้นำ สตรี เยาวชน นักเรียน เข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์การจัดการขยะร่วมกับอำเภออย่างต่อเนื่อง

2. ระดับตำบล ในระดับตำบล มีผลที่เกิดขึ้นดังนี้

- สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 แห่ง มีความรู้ความเข้าใจ ปัญหาขยะ สาเหตุขยะ และแนวทางการจัดการขยะอย่างยั่งยืน

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทิศทาง แผนและงบประมาณการสนับสนุนให้ชุมชนจัดการขยะอย่างยั่งยืนมากขึ้น

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะเทศบาลแม่เมาะมีการจัดระบบการจัดการขยะแบบใหม่โดยเน้นการรณรงค์เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนและสนับสนุนให้ประชาชนจัดการขยะด้วยตัวเองทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชนมากขึ้น

- เทศบาลแม่เมาะมีการวางแผนงบประมาณสำหรับการสนับสนุนโครงการจัดการขยะแบบใหม่ๆ ที่เน้นการจัดการแบบยั่งยืนจากกลุ่มองค์กรต่างๆในพื้นที่ในระยะยาว

- ประชาชนในพื้นที่ระดับตำบลมีความรู้ความเข้าใจ ปัญหาขยะ สาเหตุขยะ และแนวทางการจัดการขยะอย่างยั่งยืน

- โรงเรียนในระดับตำบล 5 แห่งได้เข้าร่วมโครงการรณรงค์การจัดการขยะในระดับโรงเรียน ซึ่งทำให้ครูและนักเรียนในโรงเรียนดังกล่าวมีความรู้ ความเข้าใจต่อเรื่องขยะอย่างรอบด้านมากขึ้น

- โรงเรียนทั้ง 5 แห่งมีการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการขยะในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกาทิ้งขยะของนักเรียนเป็นไปในทางที่ดีมากยิ่งขึ้น

- มีโครงการการจัดการขยะอย่างยั่งยืน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนอนุบาลแม่เมาะ โดยที่การจัดทำโครงการธนาคารขยะ

3. ระดับหมู่บ้าน มีผลที่เกิดขึ้นดังนี้

- เกิดชุมชนต้นแบบในการจัดการขยะอย่างยั่งยืน 2 ชุมชน คือ บ้านใหม่นาแหม่มหมู่ 7 และบ้านเมาะหลวง หมู่ 8 ตำบลแม่เมาะ อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง ซึ่งมีลักษณะเด่นดังนี้

- มีการวางแผนจัดการขยะในระดับซอย และระดับครัวเรือน

- มีกิจกรรมการจัดการขยะอย่างยั่งยืน เช่น การนำขยะกลับมาใช้ใหม่ การทำปุ๋ยอินทรีย์จากขยะ และธนาคารขยะ เพื่อทำการซื้อขายขยะรีไซเคิล เป็นต้น

- มีโครงสร้างการทำงาน และคณะทำงานทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับซอยเพื่อติดตาม เฝ้าระวังผลกระทบจากปัญหาขยะ

- มีกิจกรรมรณรงค์และให้ความรู้กับประชาชนในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง

- มีคณะทำงานในระดับหมู่บ้าน ที่ทำงานการรณรงค์แก้ปัญหาขยะบางส่วนเป็นการทำงานร่วมกับฝ่ายสาธารณสุขชุมชน (อสม.) เพื่อทำหน้าที่เฝ้าระวังและหาแนวทางการจัดการปัญหาขยะในระยะยาว

- ครัวเรือนในชุมชนต้นแบบ 2 ชุมชนมีการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งและ การนำขยะกลับมาใช้ใหม่

ภาพ 26 ประชาชนในพื้นที่นำขยะรีไซเคิลที่ไม่ใช่แล้วมาประดิษฐ์ตกแต่ง

ภาพ 27 ประชาชนในพื้นที่นำขยะรีไซเคิลที่ไม่ใช่แล้วมาประดิษฐ์ตกแต่ง

ภาพ 28 ประชาชนในพื้นที่นำขยะรีไซเคิลที่ไม่ใช่แล้วมาประดิษฐ์ตกแต่ง

3.2 กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ ผลการประเมินการดำเนินการกิจกรรมโครงการมีดังนี้

1) กิจกรรมการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุชุมชน ตำบลแม่เมาะ ผลการดำเนินการมีดังนี้

- นักวิจัย เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลแม่เมาะ และพัฒนากร ได้รับบทบาทเป็นผู้ดำเนินรายการ ภายใต้ชื่อว่า “เทศบาลพบประชาชน” โดยออกอากาศทุกวันอังคาร 2 ครั้ง วิทยุชุมชน ตำบลแม่เมาะ ช่วงเวลา 13.00-15.00 และ สถานีวิทยุวิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการ กฟผ.แม่เมาะ ออกอากาศช่วงเวลา 15.00-16.00 น.

- เนื้อหาหลักที่นำมาออกรายการวิทยุ ได้แก่ การชี้แจงสถานการณ์ปัญหาขยะในอำเภอแม่เมาะ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยและเชิญชวนให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับเทศบาลแม่เมาะและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาขยะ

- จากการดำเนินงานรณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุชุมชนอย่างต่อเนื่อง พบว่า ได้รับความสนใจและความร่วมมือจากประชาชนในอำเภอแม่เมาะเป็นอย่างดี ส่วนหนึ่งวัดผลได้จาก การจัดกิจกรรมเดินรณรงค์การแก้ปัญหาขยะที่จัดขึ้น พบว่ามีประชาชนจำนวนมากและหลากหลายอาชีพ ออกมามีส่วนร่วมในการรณรงค์ร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีตัวแทนประชาชนบางส่วนที่สนใจเข้าร่วมโครงการแก้ปัญหาขยะในระดับหมู่บ้านนำร่อง

2) กิจกรรมการจัดทำแผ่นพับและโปสเตอร์ เพื่อการรณรงค์แก้ปัญหาขยะ ผลการดำเนินการมีดังนี้

- ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี

- ประชาชนให้ความสนใจ ในการศึกษาเรียนรู้ เพราะมีการซักถาม แลกเปลี่ยนกับผู้ที่น่าแผ่นพับไปแจก และมีบางคนซักถามว่าจะมีโครงการพัฒนาอะไรบ้างมาให้ทำต่อเนื่องจากนี้

- บางคนให้ความสนใจและอยากเข้าร่วมกิจกรรมโครงการทดลองการแก้ปัญหาขยะ

ภาพ 29 ป้ายประชาสัมพันธ์ร่วมใจรณรงค์คัดแยกขยะ

ภาพ 30 ป้ายประชาสัมพันธ์ บัญญัติ 6 ประการ

ภาพ 31 การจัดแต่งป้ายชอยเพื่อร่วมเข้าประกวดโครงการชอยหน้าอยู่ บ้านน้ามอง

ภาพ 32 การจัดแต่งป้ายชอยเพื่อร่วมเข้าประกวดโครงการชอยหน้าอยู่ บ้านน้ามอง

ภาพ 33 การจัดแต่งป้ายชอยเพื่อร่วมเข้าประกวดโครงการชอยหน้าอยู่ บ้านน้ามอง

3) โครงการหมู่บ้านปลอดถังขยะ โดยเทศบาลตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ผลการดำเนินการมีดังนี้

- จากการดำเนินงานให้ความรู้กับประชาชนอย่างเข้มข้นในโครงการหมู่บ้านปลอดถังขยะ โดยทีมวิทยากรเจ้าเทศบาลตำบลแม่เมาะ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ในเรื่อง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะทุกด้าน เช่น ประเภท แหล่งที่มา โทษภัยของขยะ และประโยชน์ของขยะบางชนิด อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 2 เดือนติดต่อกัน ทำให้ประชาชนสามารถแยกขยะที่ใช้แล้วในครัวเรือนออกเป็นประเภทต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ดูได้จากขยะที่ถูกแยกออกเป็น ขยะเปียกและขยะแห้งที่ชัดเจน และบางครอบครัวได้นำขยะแห้งมาแยกออก เพื่อนำไปขายให้กับธนาคารขยะ ทำให้มีรายได้เสริมอีกด้วย

- เกิดการขยายผลต่อยอดจากโครงการนี้ โดยเทศบาลได้สนับสนุนบ่อซีเมนต์ให้กับสมาชิกนำร่อง 150 ครอบครัว เพื่อแยกขยะเปียกสำหรับใช้ในการทำปุ๋ยอินทรีย์ซึ่งต่อมาพบว่า มีผู้สูงอายุกลุ่มหนึ่ง จำนวน 20 ครอบครัว ได้รวมตัวกัน จัดตั้งกลุ่มทำปุ๋ยหมัก และได้รับงบประมาณสนับสนุนจากเทศบาล ตำบลแม่เมาะ จำนวน 10,000 บาท ซึ่งกลุ่มนี้ได้ดำเนินงานทำปุ๋ยอินทรีย์

ภาพ 34 ถังขยะสีเหลือง ใส่ขยะแห้ง ถังสีเขียวใส่ขยะเปียก

ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ของประชาชนในพื้นที่และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ก่อนและหลังดำเนินการ

หลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการผู้วิจัยได้ทำกิจกรรมการวางแผนรณรงค์และดำเนินการรณรงค์แก้ปัญหาขยะใน อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ของประชาชนในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และทำการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้

ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ของประชาชนในพื้นที่ ก่อนและหลังดำเนินการ

จากตาราง 32 ระดับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ของประชาชนในพื้นที่ เพิ่มขึ้นทุกด้านหลังจากดำเนินการกิจกรรมการวางแผนรณรงค์และดำเนินการรณรงค์แก้ปัญหาขยะ โดยในภาพรวมก่อนดำเนินการมีค่าเฉลี่ย 2.53 เมื่อมีการดำเนินการรณรงค์มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 2.76 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นด้วย กล่าวคือ ด้านการแยกขยะ (ก่อนดำเนินการค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 และหลังดำเนินการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44) ด้านการออกกฎระเบียบ (ก่อนดำเนินการค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.35 และหลังดำเนินการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.43) ด้านการกำจัดขยะ (ก่อนดำเนินการค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 และหลังดำเนินการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.64) และด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) (ก่อนดำเนินการค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.26 และหลังดำเนินการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.56)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแล้วพบว่า พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีระดับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ของประชาชนในพื้นที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ในด้านการแยกขยะ ด้านการกำจัดขยะ และด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) (ตาราง 33)

สำหรับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการออกกฎระเบียบ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากการออกกฎระเบียบต่างๆ ทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการออกและแก้ไขเทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติว่าด้วยการจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอยนั้นเป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติของสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบกับประชาชนในพื้นที่มีการศึกษาค่อนข้างต่ำ ทำให้บทบาทในด้านดังกล่าวจึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก และอาจเป็น

เพราะประชาชนเคยชินกับการที่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาหน่วยงานของทางราชการมิได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทการมีส่วนร่วมโดยการดำเนินการเกือบจะทุกด้านภาครัฐเป็นผู้จัดให้ประชาชนไม่เคยได้กำหนดความต้องการหรือทิศทางในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

ตาราง 32 ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ระดับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ของประชาชนในพื้นที่ ก่อนและหลังดำเนินการ

(n=396)						
การมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะ	ก่อน			หลัง		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ การมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ การมีส่วนร่วม
ด้านการแยกขยะ						
การมีส่วนร่วมในการแยกขยะ						
เปียกออกจากถังขยะรวมก่อนทิ้ง	3.08	1.28	ปานกลาง	3.52	1.19	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการแยกขยะแห้ง						
ออกจากถังขยะรวมก่อนทิ้ง	3.07	1.26	ปานกลาง	3.54	1.11	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการแยกขยะ						
อันตรายหรือขยะติดเชื้อก่อนทิ้ง	2.82	1.34	ปานกลาง	3.25	1.25	น้อย
รวม	2.99	1.18	ปานกลาง	3.44	0.99	ปานกลาง
ด้านการออกกฎระเบียบ						
การมีส่วนร่วมในการแสดงความ						
คิดเห็นในการออกเทศบัญญัติ/ ข้อบัญญัติว่าด้วยการกำจัดสิ่ง						
ปฏิกูลและขยะมูลฝอย	2.33	1.20	น้อย	2.32	1.24	น้อย
การมีส่วนร่วมในการแก้ไขเทศ						
บัญญัติ/ข้อบัญญัติว่าด้วยการ						
กำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอย	2.34	1.13	น้อย	2.43	1.17	น้อย
การมีส่วนร่วมในการบังคับใช้เทศ						
บัญญัติ/ข้อบัญญัติ	2.37	1.22	น้อย	2.54	1.26	น้อย
รวม	2.35	1.02	น้อย	2.43	1.08	น้อย

ตาราง 32 (ต่อ)

(n=396)						
การมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะ	ก่อน			หลัง		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านการกำจัดขยะ						
การมีส่วนร่วมในการฝึกลบขยะ	2.22	1.23	น้อย	2.27	1.28	น้อย
การมีส่วนร่วมในการเผาขยะ	2.35	1.21	น้อย	2.53	1.26	น้อย
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเรื่อง การทิ้งขยะในครอบครัว	3.25	1.22	ปานกลาง	3.25	1.32	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการได้สังเกตว่า คนส่วนใหญ่ได้ทิ้งแยกประเภท	2.59	1.09	น้อย	2.61	1.12	ปานกลาง
ครอบครัวได้มีการใช้ถุงผ้าหรือ ตะกร้าไปใส่ของที่ซื้อที่ตลาด	2.57	1.33	น้อย	2.61	1.34	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการฝึกลบขยะ ในบ้านในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา	2.11	1.14	น้อย	2.30	1.23	น้อย
การมีส่วนร่วมในการนำขยะในบ้าน ไปขายในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา	2.71	1.13	ปานกลาง	2.84	1.22	ปานกลาง
รวม	2.54	0.76	น้อย	2.64	0.79	ปานกลาง
ด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่						
(Recycle)						
การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งหรือ ดำเนินการโครงการธนาคารขยะ	2.26	1.12	น้อย	2.65	1.28	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งหรือ ดำเนินการสหกรณ์ขยะ	2.18	1.15	น้อย	2.43	1.33	น้อย
การมีส่วนร่วมในการนำขยะไปทำ ปุ๋ยหรือสารกำจัดแมลง	2.33	1.16	น้อย	2.59	1.26	น้อย
รวม	2.26	1.00	น้อย	2.56	1.11	น้อย
รวมทั้งหมด	2.53	0.73	น้อย	2.76	0.72	ปานกลาง

ตาราง 33 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ของประชาชนในพื้นที่ จำแนกเป็นรายด้าน ก่อนและหลังการดำเนินการ

(n=396)

การมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะ	ก่อน		หลัง		t	p-value
	ค่าเฉลี่ย	ส่วน	ค่าเฉลี่ย	ส่วน		
		เบี่ยงเบน		เบี่ยงเบน		
		มาตรฐาน		มาตรฐาน		
ด้านการแยกขยะ	2.99	1.18	3.44	0.99	7.632*	0.000
ด้านการออกกฎระเบียบ	2.35	1.02	2.43	1.08	1.911	0.057
ด้านการกำจัดขยะ	2.54	0.76	2.64	0.79	3.353*	0.001
ด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่	2.26	1.00	2.56	1.11	6.927*	0.000
รวม	2.53	0.73	2.76	0.72	8.821*	0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก่อนและหลังดำเนินการ

จากตาราง 34 ระดับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพิ่มขึ้นทุกด้านหลังจากดำเนินกิจกรรมการวางแผนรณรงค์และดำเนินการรณรงค์แก้ปัญหาขยะ โดยในภาพรวมก่อนดำเนินการมีค่าเฉลี่ย 2.75 เมื่อมีการดำเนินการรณรงค์มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 3.08 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นด้วย กล่าวคือ ด้านการแยกขยะ (ก่อนดำเนินการค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 และหลังดำเนินการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26) ด้านการออกกฎระเบียบ (ก่อนดำเนินการค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.59 และหลังดำเนินการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91) ด้านการกำจัดขยะ (ก่อนดำเนินการค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.70 และหลังดำเนินการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00) และด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) (ก่อนดำเนินการค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.70 และหลังดำเนินการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแล้วพบว่า พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีระดับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ของเจ้าหน้าที่

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) ในด้านการแยกขยะ การออกกฎระเบียบ ด้านการจัดขยะ และด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) (ตาราง 35)

ตาราง 34 ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ระดับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เม้า จังหวัดลำปาง ของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก่อนและหลังดำเนินการ

(n=193)						
	ก่อน			หลัง		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม
การมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะ						
ด้านการแยกขยะ	3.03	0.85	ปานกลาง	3.26	0.94	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการแยกขยะ						
เปียกออกจากถังขยะรวมก่อนทิ้ง	3.06	1.08	ปานกลาง	3.40	1.13	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการแยกขยะแห้ง						
ออกจากถังขยะรวมก่อนทิ้ง	3.05	1.09	ปานกลาง	3.03	1.06	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการแยกขยะ						
อันตรายหรือขยะติดเชื้อก่อนทิ้ง	2.99	1.06	ปานกลาง	3.34	1.24	ปานกลาง
ด้านการออกกฎระเบียบ	2.59	0.99	น้อย	2.91	1.14	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการแสดงความ						
ความเห็นในการออกเทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติว่าด้วยการกำจัดสิ่ง						
ปฏิกูลและขยะมูลฝอย	2.67	1.16	ปานกลาง	2.77	1.21	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการแก้ไขเทศ						
บัญญัติ/ข้อบัญญัติว่าด้วยการ						
กำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอย	2.45	1.04	น้อย	3.06	1.34	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการบังคับใช้เทศ						
บัญญัติ/ข้อบัญญัติ	2.64	1.27	ปานกลาง	2.91	1.25	ปานกลาง

ตาราง 34 (ต่อ)

(n=193)						
การมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะ	ก่อน			หลัง		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านการกำจัดขยะ	2.70	0.73	ปานกลาง	3.00	0.72	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการฝังกลบขยะ	2.31	1.21	น้อย	2.61	1.31	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการเผาขยะ	2.44	1.24	น้อย	2.65	1.29	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเรื่อง การทิ้งขยะในครอบครัว	3.12	1.20	ปานกลาง	3.25	1.19	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการได้สังเกตว่า คนส่วนใหญ่ได้ทิ้งแยกประเภท	2.85	1.09	ปานกลาง	3.12	1.17	ปานกลาง
ครอบครัวได้มีการใช้ถุงผ้าหรือ ตะกร้าไปใส่ของที่ซื้อที่ตลาด	2.89	1.22	ปานกลาง	3.07	1.20	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการฝังกลบขยะ ในบ้านในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา	2.50	1.11	น้อย	2.89	1.18	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการนำขยะในบ้าน ไปขายในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา	2.77	1.13	ปานกลาง	3.44	1.24	มาก
ด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)	2.70	0.94	ปานกลาง	3.16	1.09	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งหรือ ดำเนินการโครงการรณรงค์ขยะ	2.62	1.23	ปานกลาง	3.04	1.37	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งหรือ ดำเนินการสหกรณ์ขยะ	2.78	1.32	ปานกลาง	2.87	1.32	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการนำขยะไปทำ ปุ๋ยหรือสารกำจัดแมลง	2.69	1.14	ปานกลาง	3.56	1.36	มาก
รวม	2.75	0.58	ปานกลาง	3.08	0.62	ปานกลาง

ตาราง 35 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ของเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกเป็นรายด้าน ก่อนและหลังการดำเนินการ

(n=193)

การมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะ	ก่อน		หลัง		t	p-value
	ค่าเฉลี่ย	ส่วน	ค่าเฉลี่ย	ส่วน		
		เบี่ยงเบน		เบี่ยงเบน		
		มาตรฐาน		มาตรฐาน		
ด้านการแยกขยะ	3.03	0.85	3.26	0.94	3.963*	0.000
ด้านการออกกฎระเบียบ	2.59	0.99	2.91	1.14	6.421*	0.000
ด้านการกำจัดขยะ	2.70	0.73	3.00	0.72	7.929*	0.000
ด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่	2.70	0.94	3.16	1.09	10.353*	0.000
รวม	2.75	0.58	3.08	0.62	12.634*	0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการรณรงค์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม

ในการรณรงค์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นในอำเภอแม่เมาะในครั้งนี้ พบว่า มีความสำเร็จในการดำเนินงานค่อนข้างสูง โดยจะเห็นได้จาก สภาพชุมชนโดยทั่วไปมีความสะอาดมากขึ้น อปท.มีการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ มีกิจกรรมการจัดการขยะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ของกลุ่มในชุมชน เป็นต้น ความสำเร็จดังกล่าวนี้เกิดจากปัจจัยหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. สภาพและแนวโน้มของปัญหาขยะ มีปัจจัยย่อย 4 ประการ คือ

1.1 ความเจริญเติบโตของชุมชนกึ่งเมืองและเขตอุตสาหกรรม เนื่องจากชุมชนแม่เมาะเป็นชุมชนเขตกึ่งเมือง ที่ไม่ไกลจากเมืองลำปางมากนัก อีกทั้งเป็นที่ตั้งของโรงไฟฟ้าถ่านหิน มีเงินหมุนเวียนในระบบค่อนข้างมาก อุตสาหกรรมดังกล่าวนี้ เป็นพื้นฐานให้เกิดระบบเศรษฐกิจ การค้าขาย อื่นๆตามมา รวมถึงการเข้ามาอยู่ของคนต่างถิ่นด้วย ทำให้เมืองเติบโตเร็ว ซึ่งทำให้เกิดปัญหาขยะตามมามากมายด้วย

1.2 วัฒนธรรมการบริโภคและการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ การบริโภคนิยม และการทิ้งขยะไม่เลือกที่ เป็นวัฒนธรรมใหม่ของเมืองที่กำลังเติบโต และเป็น

วัฒนธรรมร่วมของทุกชุมชนในประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการมีรายได้ เพื่อจ่ายใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือยของประชาชนในพื้นที่ อีกทั้ง ความมั่งคั่งของผู้คนที่ไม่ได้ใส่ใจกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และยังมองว่า การจัดการขยะไม่ใช่หน้าที่ของเขาแต่เป็นหน้าที่ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.3 ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นทุกปี ปริมาณขยะในอำเภอแม่เมะ จะเพิ่มขึ้นทุกปีโดยรู้ได้จาก ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นตามจุดทิ้งต่างๆ และต้นทุนในการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการเพิ่มขึ้นของขยะนี้เองส่งผลโดยตรงต่อ ระบบนิเวศน์ ชุมชน และปัญหาเชิงการจัดการที่ยู่งยากมากขึ้น รวมถึง ความไม่พอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเริ่มมีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงความคาดหวังซึ่งกันและกันอย่างไร้ทางออก

1.4 ผลกระทบของปัญหาขยะในชุมชน เมื่อขยะมีปริมาณมากขึ้นทุกวัน ในสภาพที่ต่างคนต่างทำหากิน จึงไม่มีใครสนใจต่อปัญหานี้ ขยะจึงกลายเป็นมลภาวะที่สำคัญของชุมชน บ้านเรือน และสถานที่สาธารณะต่างๆ ขยะบางประเภทได้ส่งผลให้เกิดโรคในคนอื่นด้วย โดยเฉพาะขยะที่มีพิษประเภทต่างๆ

2. ความมุ่งหวังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีปัจจัยย่อย 4 ปัจจัย คือ

2.1 ต้นทุนและวิธีการจัดการขยะ จากปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแม่เมะต้องมีการใช้จ่ายงบประมาณในการจัดการขยะที่เพิ่มขึ้นทุกปี (ถ้ามีสถิติเป็นตารางย้อนหลังสัก 5 ปีก็ยิ่งดีมากได้เลย) อีกทั้งมีปัญหาในการจัดการแหล่งทิ้งขยะไม่ได้ เนื่องจากชุมชนต่างๆ ไม่ต้องการให้นำไปทิ้งใกล้แหล่งที่อยู่อาศัยของชุมชน พื้นที่สำหรับเหมาะในการทิ้งขยะก็มีลดน้อยลงทุกที จึงเป็นปัญหาโดยตรงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาอย่างต่อเนื่อง

2.2 เป้าหมายและภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง โดยเฉพาะเทศบาลแม่เมะให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหามลพิษค่อนข้างมาก โดยมีเป้าหมายแผนงานและงบประมาณในการจัดการขยะในแต่ละปีอย่างชัดเจน มีระบบการจัดการในเบื้องต้นที่ดี แต่ก็ยังไม่สามารถรับมือกับปัญหาขยะที่เพิ่มขึ้นได้ทุกปี จึงเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างเร่งด่วนในการจัดการปัญหาขยะ

2.3 ความมุ่งมั่นของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ทุกคน เนื่องจาก สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ทุกคนส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เห็นการเจริญเติบโตของชุมชนและปัญหาขยะที่รุนแรงขึ้น จึงมีความมุ่งมั่น

ที่จะแก้ปัญหาได้อย่างจริงจัง ซึ่งทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ต่อการวางแผน การรณรงค์ และการวิเคราะห์ผลสรุปผลการดำเนินงาน รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมชุมชนต่อการจัดการปัญหาขยะอย่างยั่งยืน

2.4 งบประมาณการสนับสนุนการจัดการขยะในชุมชนที่กำลังเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วนั้น นอกจากอาศัยความร่วมมือของประชาชนและภาคส่วนต่างๆแล้ว ยังจำเป็นต้องมีงบประมาณในการดำเนินงานทั้ง งบประมาณในการจัดการ การรณรงค์ และอื่นๆ ซึ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ โดยเฉพาะ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแม่เมาะให้ความสำคัญ และได้จัดสรรงบประมาณในการจัดการปัญหาขยะในทุกระดับ ทั้งระดับอำเภอ ตำบลและระดับหมู่บ้าน

3. ความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ มีปัจจัยย่อย 4 ปัจจัย คือ

3.1 เห็นปัญหาและผลกระทบ เนื่องจากปัญหาและผลกระทบของขยะที่เพิ่มขึ้น และรุนแรงขึ้นทุกปี ได้ส่งผลโดยตรงต่อประชาชนในพื้นที่ ทั้งผลกระทบจากกลิ่นเหม็น ความสกปรกของชุมชนและส่วนสาธารณะ และความเสี่ยงที่อาจเกิดจากสารพิษจากขยะ รวมถึงการรณรงค์อย่างต่อเนื่องของ อปท.แม่เมาะ ทำให้ประชาชนเริ่มต้นตัวต่อปัญหาขยะที่มีผลต่อชีวิตและครอบครัวและชุมชนของพวกเขามากยิ่งขึ้น

3.2 ความต้องการให้ชุมชนสะอาด ปลอดภัย และเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นผลจากการได้ไปศึกษาดูงานจากชุมชนอื่นๆ เห็นความสะอาด ความเป็นระเบียบของชุมชนอื่น จึงเป็นความต้องการที่อยากจะเปลี่ยนแปลงชุมชนของตัวเองให้เป็นเช่นนั้นบ้าง เพื่อที่จะได้เป็นตัวอย่างกับชุมชนอื่นๆด้วย

3.3 ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชน เมื่อประชาชนเห็นปัญหาและผลกระทบต่อตนเองโดยตรง ตลอดจนการรณรงค์ให้ความรู้อย่างต่อเนื่องของ อปท. และการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จึงทำให้เขาสนใจเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่ อปท.จัดขึ้น เพื่อมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในทุกระดับ ทั้งการ รณรงค์ในระดับ อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ตลอดจนการจัดการขยะในระดับครอบครัว เป็นต้น

3.4 ประชาชนเห็นประโยชน์จากขยะ ประชาชนบางส่วนเริ่มเห็นประโยชน์ของขยะว่า ขยะส่วนหนึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์และเพิ่มรายได้ให้เขาได้ จึงได้มีการจัดทำโครงการเพื่อนำขยะกลับมาใช้ได้ใหม่ โดยการสนับสนุนงบประมาณจาก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีการจัดทำกิจกรรมต่างๆของกลุ่มคนในชุมชน เช่น การจัดตั้งธนาคารขยะ การจัดทำปุ๋ยอินทรีย์จากขยะ การจัดทำสิ่งประดิษฐ์จากขยะ เป็นต้น

4. ความร่วมมือจากส่วนราชการ มีปัจจัยย่อย 4 ปัจจัย ได้แก่

4.1 นโยบายและแนวทางการทำงานของส่วนราชการต่างๆ โดยเฉพาะส่วนปกครองระดับอำเภอ ซึ่งมีนโยบายและแผนงานที่สนับสนุนการจัดการขยะของ อปท. และเห็นว่าเป็นปัญหาพื้นฐานที่ส่วนอำเภอต้องให้ความสำคัญ และสนับสนุนการดำเนินงานของ อปท. รวมถึงความร่วมมือของหน่วยงานราชการส่วนอื่นๆ เช่น สาธารณสุขอำเภอ ดำรวจ พัฒนาชุมชน และส่วนงานอื่นๆ ในระดับอำเภอ

4.2 สนับสนุนทุกภาคส่วนต่อการจัดการปัญหาแบบบูรณาการเป็นแนวคิด และแนวทางสำคัญของส่วนราชการทุกส่วนในอำเภอแม่เมาะ โดยการกำกับดูแลของนายอำเภอแม่เมาะ ที่ต้องการให้ส่วนราชการทุกหน่วย เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาต่างๆ อย่างบูรณาการ โดยเฉพาะปัญหาขยะ ซึ่งทุกภาคส่วนต้องดำเนินการร่วมกันมากขึ้น เนื่องจากเป็นหน้าตาของอำเภอ คือ ความสะอาดและความมีระเบียบเรียบร้อย

4.3 มีส่วนร่วมในการรณรงค์ การจัดการปัญหาขยะทุกระดับ ทั้งระดับอำเภอ ตำบล และระดับหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกิจกรรมในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมกับประชาชน การที่ภาคส่วนต่างๆ ให้ความสำคัญกับกิจกรรมแก้ปัญหานั้น ถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาขยะร่วมกันอย่างยั่งยืน

4.4 หัวหน้าภาคส่วนราชการให้ความสำคัญกับปัญหาขยะ โดยเฉพาะ “นายอำเภอ” และหัวหน้าส่วนราชการอื่นๆ ซึ่งเป็นแม่ข่ายที่สำคัญในการจัดกิจกรรมรณรงค์ การจัดการขยะในระดับต่างๆ อันสะท้อนถึงความจริงจังก่อการจัดการปัญหาของส่วนราชการที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก

5. การรณรงค์การจัดการขยะ มีปัจจัยย่อย 7 ปัจจัย คือ

5.1 การวางแผนรณรงค์อย่างมีส่วนร่วม เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมกับประชาชน โดยการเชิญตัวแทนประชาชนทุกชุมชน สมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกส่วน เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อวางแผนการรณรงค์ วิเคราะห์สื่อการรณรงค์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการรณรงค์ และกิจกรรมการจัดการขยะในทุกระดับ ทั้งระดับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน

5.2 การเดินรณรงค์ในระดับอำเภอ เป็นการจัดกิจกรรมที่สำคัญอีกกิจกรรมหนึ่งที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกของประชาชน ให้ตระหนักถึงปัญหาขยะร่วมกัน กิจกรรมครั้งนี้ เป็นความสำคัญอย่างมากในแง่ความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งส่วนราชการทุกหน่วยขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งและประชาชนทุกกลุ่ม ซึ่งมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกือบ

1,000 คน เป็นการทำงานในภาพกว้าง เป็นการประกาศวาระที่สำคัญของอำเภอแม่เมาะเพื่อมุ่งจัดการปัญหาขะร่วมกันอย่างจริงจัง

5.3 การใช้สื่อการรณรงค์ในหลายรูปแบบ การรณรงค์ในการจัดการปัญหาขะในครั้งนี้ นอกจากมุ่งทำกิจกรรมในทุกระดับแล้ว ยังได้วางแผนและจัดทำสื่อการรณรงค์ในหลายแบบไปพร้อมกัน เช่น โปสเตอร์ วนิล แผ่นพับ วิทยุชุมชน และการใช้วิทยากรเป็นสื่อรณรงค์ในระดับหมู่บ้าน เป็นการทำงานแบบบูรณาการ เพื่อให้ทุกคนในอำเภอได้ตระหนักในปัญหาขะร่วมกันจริงๆ

5.4 การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบ เป็นการคัดเลือกหมู่บ้าน (หมู่ 7) ที่ให้ความสำคัญต่อการจัดการปัญหาขะ โดยความต้องการและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อดำเนินการจัดการขะอย่างครบวงจร ทั้งระดับครอบครัว ระดับชอย และหมู่บ้าน โดยการดำเนินงานของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้าน ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณและการติดตามประเมินผลจากเทศบาลตำบลแม่เมาะเป็นระยะ เพื่อให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบในการจัดการขะอย่างครบวงจรและเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่นๆ

5.5 พัฒนาโรงเรียนต้นแบบ เป็นการรณรงค์ในระดับโรงเรียนต่างๆ ในอำเภอแม่เมาะ ตำบลละ 1 โรงเรียน เพื่อเป็นต้นแบบโรงเรียนในการจัดการขะอย่างครบวงจร โดยการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและการรณรงค์จากเจ้าหน้าที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับคณะครู ซึ่งได้รับความร่วมมือจากคณะครูและนักเรียนในโรงเรียนต่างๆ ทั้ง 5 โรงเรียนเป็นอย่างดี

5.6 การพัฒนากลุ่มแกนนำชุมชนในการรณรงค์จัดการขะอย่างต่อเนื่อง เป็นการทำงานกับผู้นำชุมชนและกลุ่ม อสม. ในระดับหมู่บ้าน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับขะ และการจัดการขะอย่างถูกวิธี ทั้งการฝึกอบรม การวางแผนปฏิบัติการ และการศึกษาดูงานในพื้นที่ที่จัดการขะได้สำเร็จ กลุ่มเหล่านี้ คือ เป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการขะในทุกๆ ระดับ รวมถึง การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การสรุปประเมินผลการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

5.7 การสนับสนุนกิจกรรมต่อเนื่อง การรณรงค์เป็นพื้นฐานของการจัดการปัญหา แต่การจัดการปัญหาที่จะยั่งยืนได้นั้น ต้องอาศัยการสนับสนุนกิจกรรมที่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะในระดับชุมชน และโรงเรียน ซึ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนทั้งกิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ เช่น ธนาคารขะ การจัดทำปุ๋ยอินทรีย์ การจัดทำสิ่งประดิษฐ์ และอื่นๆ และกิจกรรมใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จะเห็นว่า ปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมด 5 ปัจจัย หลัก 23 ปัจจัยย่อย เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการรณรงค์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมระหว่างประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เกิดผลสำเร็จ และเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ปัญหาขยะของ อปท.และชุมชนในปัจจุบัน ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ

ความเหมาะสมของรูปแบบการรณรงค์ต่อการจัดการปัญหาขยะใน อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง

การรณรงค์การจัดการขยะในครั้งนี้ ได้เน้นหลักการสำคัญ ดังนี้

1. เน้นการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดกิจกรรมการรณรงค์และจัดการปัญหาขยะ จากประชาชนทุกกลุ่ม ทุกชุมชน
2. เน้นการจัดการปัญหาเชิงบูรณาการ คือ ทุกภาคีสนับสนุนการจัดการปัญหาร่วมกันและเป็นการจัดการปัญหาแบบครบวงจรและต่อเนื่อง
3. เน้นการมีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดกิจกรรมรณรงค์การจัดการปัญหาขยะจากภาคส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกส่วนในระดับอำเภอ และความพร้อมเพรียงกันในการดำเนินงาน
4. เน้นความเชื่อมโยงและการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกันทุกระดับทั้งระดับ อำเภอ ตำบล โรงเรียน หมู่บ้านและระดับส่วนราชการ
5. เน้นกิจกรรมรณรงค์ที่หลากหลาย ครอบคลุมทุกช่องทางสื่อ เช่น บุคคลและกลุ่ม สิ่งพิมพ์ วิทยุชุมชน การประชุม การอบรม การศึกษาดูงาน และมีกิจกรรมต่อเนื่องในระยะยาว
6. เน้นการเรียนรู้และปฏิบัติการจริงในการลดปัญหาขยะและการนำขยะกลับมาให้ได้ใหม่
7. เน้นการป้องกันการเกิดขยะ นั่นคือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ลุ่มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและประหยัดงบประมาณแผ่นดิน

จากหลักการดังกล่าว จะเห็นว่า ความเชื่อมโยงเชิงระบบและครบวงจร ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการทำงานแบบบูรณาการ ดังนั้น ผลที่เกิดขึ้นจึงเป็นเพียง การก่อตัวของกลุ่มคนต่างๆ เพื่อจัดการปัญหาขยะให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน จะเห็นว่ากิจกรรมรณรงค์ที่ได้นำเสนอไปทั้งหมดมีความสอดคล้องเหมาะสมต่อการรณรงค์เพื่อ จัดการขยะแบบมีส่วนร่วมจากประชาชนให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ

1. รณรงค์ระดับอำเภอ ได้แก่ การเดินรณรงค์ วิทยุชุมชน แผ่นพับและโปสเตอร์ (ไวนิล)
2. การรณรงค์ระดับตำบล ได้แก่ การพูดหน้าเสาธงโรงเรียน ธนาคารขยะ แผ่นพับ และโปสเตอร์ (ไวนิล)
3. การรณรงค์ระดับหมู่บ้าน (หมู่ที่ 7 และหมู่ 8) นำร่อง ได้แก่ การประกวดขอย่นำอยู่ บ้านน้อมอง ธนาคารขยะ หน้าบ้านปลอดถังขยะ กลุ่มประดิษฐ์สิ่งของจากขยะ แผ่นพับและโปสเตอร์ (ไวนิล)

การออกแบบกิจกรรมใน 3 ระดับนี้จะเห็นว่า มีความเหมาะสมเนื่องจากครอบคลุมการรับรู้ การเรียนรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมปัญหาขยะจากประชาชนทุกกลุ่ม เนื่องจากประชาชนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างหลากหลายตามความถนัดและความสนใจ ความพอใจ และเวลาว่างที่ตรงกัน อีกทั้งการรณรงค์ส่วนหนึ่งสามารถเข้าถึงประชาชนได้ในระดับครัวเรือนและหมู่บ้าน รวมถึงการติดตามของเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการปัญหาขยะอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้วย

อย่างไรก็ตาม การรณรงค์ ทั้งหมดที่จัดทำขึ้นยังมีข้อพิจารณา หลายประการ ดังนี้

1. การดำเนินกิจกรรมในระดับหมู่บ้าน ไม่สามารถดำเนินการได้ทุกหมู่บ้าน ซึ่งหากสามารถสนับสนุนให้ทุกหมู่บ้านได้ทำทุกหมู่บ้านเหมือนหมู่บ้านต้นแบบ ก็จะทำให้เกิดผลดีต่อการจัดการขยะในภาพรวมมากยิ่งขึ้น
2. การดำเนินงานในระดับโรงเรียน สามารถดำเนินการได้ในบางกิจกรรมเท่านั้น เนื่องจากเวลาที่มีจำกัด จึงจำเป็นต้องพัฒนากิจกรรมการรณรงค์กับเด็กและเยาวชนในโรงเรียนให้มากขึ้นและต่อเนื่อง เพื่อปลูกฝังให้เด็กนักเรียนและเยาวชนมีความเข้าใจต่อปัญหาขยะ และหันมาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
3. การสร้างความเข้มแข็งกับกลุ่มผู้นำในการติดตาม และสนับสนุนการแก้ปัญหาขยะในระดับตำบลและอำเภอ ภายใต้การสนับสนุนของ อปท. เพื่อผลักดันให้เป็นกลไกการทำงานอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
4. การพัฒนาและสร้างรูปแบบการรณรงค์ในรูปแบบใหม่ๆ ที่จูงใจให้ประชาชนทุกกลุ่มและส่วนราชการได้มาร่วมกันจัดการปัญหาขยะอย่างยั่งยืน และมีความสุข โดยการวางแผนให้ประชาชนทุกกลุ่มได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสรุปและประเมินผลให้มากขึ้น โดยมี อปท. เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาขยะและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการรณรงค์การจัดการปัญหาขยะในครั้งนี้ได้รับการมีส่วนร่วมจากประชาชนค่อนข้างมากใน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผนและการตัดสินใจ ในขั้นตอนนี้จะเห็นว่า มีประชาชนที่เข้าร่วมวางแผนการรณรงค์ จำนวน 70 คน ประกอบด้วย ผู้นำและประชาชนชุมชน 55 คน สมาชิกเทศบาล จำนวน 10 คนและเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 5 คน

2. การดำเนินการรณรงค์ ในขั้นตอนนี้มีประชาชนเข้าร่วมอย่างหลากหลายกลุ่มหลายระดับ ได้แก่

2.1 ระดับอำเภอ มีกลุ่มคนเข้าร่วมในการเดินรณรงค์ประมาณ 850 คน ประกอบด้วย นักเรียน จำนวน 200 คน ประชาชน 300 คน ผู้นำชุมชน 50 คน และส่วนงานราชการ จำนวน 100 คน นอกจากนี้

2.2 ระดับตำบล มีกลุ่มครูและนักเรียนในโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ จำนวน 5 โรงเรียน ครอบคลุมทั้ง 5 ตำบล โดยคิดเป็นจำนวนครู 60 คน จำนวนนักเรียน 702 คน

3. ระดับหมู่บ้าน มีชุมชนเข้าร่วมรณรงค์การจัดการปัญหาขยะ ซึ่งเป็นชุมชนต้นแบบ 1 ชุมชนหลัก ได้แก่ หมู่ที่ 7 บ้านและ 1 ชุมชนรองได้แก่ หมู่ที่ 8 ซึ่งมีประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมในระดับนี้รวมประมาณ 110 ครอบครัว

4. ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ในขั้นตอนนี้ เป็นความร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการหมู่บ้านต้นแบบ จำนวน 50 คน เพื่อร่วมกันติดตามประเมินผลการทำงานการจัดการปัญหาขยะในทุกระดับที่กล่าวมา โดยเน้นการติดตามระดับหมู่บ้านต้นแบบเป็นหลัก

ส่วนขั้นตอน การจัดทำสื่อรณรงค์ ใช้วิธีการมอบให้เจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้ออกแบบและจัดทำตามกรอบเนื้อหาและวิธีการนำเสนอจากข้อเสนอแนะของที่ประชุมกลุ่มผู้นำ

